

במיט, אבל לפני פסח פשוט תירון זה דאמר בגמ' לענין קמחא, ואף דכרייף כוסף שם דלא רגילי אינטי לקפוי קמחא וכן ככ"ג כוסף וקמחא בעיני לא אכלי אינטי אפשר לומר דדוקא גבי קמחא דאוכל כל כפרי לא פחות מחטים שלמים ואם היה רגילות לאכול קמחא בעיני לא היה זה נקרא נשתנה לגריעותא, אבל גבי שבר שעורים איברא דלגבי טעם השכר לא הוי צרכ נשתנה לגריעותא מיט לגבי השעורים כיון דלא נכנס אלא הטעם ואית לכו עילויא אחרינא צפת דיכיה כנאה בכל השעורים לא קאי במילתיה, ולא דמי למיא דקילקא דלא נשתנה לגריעותא דעומד לזכ להכנסל.

הלכה יא. לקח כוס של שכר בידו והחזיר בברכה על מנת לומר שהכל ומעה ואמר בורא פרי הגפן אין מחזירין אותו, וכן אם היו לפניו פירות הארץ והחזיר הברכה על מנת לומר בורא פרי האדמה ומעה ואמר בורא פרי העץ אין מחזירין אותו, וכן אם היה לפניו תבשיל של דגן ופתח על מנת לומר בורא מיני מזונות ומעה ואמר המוציא יצא מפני שבשעה שהזכיר את השם והמלכות שהן עיקר הברכה לא נתכוין אלא לברכה הראויה לאותו המין והוא"ל ולא היה בעיקר הברכה טעות אע"פ שמעה בסופה יצא ואין מחזירין אותו.

השגת הראב"ד, אע"פ שטעה בקופה ולא ואין מחזירין אותו, כתב הראב"ד כל מה שכתב באלו העניינים הכל הכל שאין הולכין אלא אחר הפירוש שכוליא בפיו עכ"ל, **והנה** חזמי לוניל שאלו להרמב"ם ומוצא בתגל עז וז"ל וירנו רבינו ואם שכר של שעורין הוא הי"ך ולא ומרנא ר"י אלפס הולך ע"ז בדרך וחתרנו להוציא ביבשה ולא יכולנו שכרי פירות השכר אינן יולאין מן הגפן ודמי לפתח במעריב ערבים וקיים זיוולר איר דלא ילא בראנו אהכ רבינו האור כי טוב, תשובה יראה לי שאין בדברים אמורים אלא בשכר היולא מן הגפן כמו במיר מייין ושכר יזיר ובאותו שכר של ענבים שאין אדם רואה בטוב אם שכר אם יין וכשיבוא אדם לטעום ופתח ע"מ שהוא שכר וקיים בפ"ג, אבל בשכר של שעורין וכיולא צו לא אחרי רבנן בדבר זה כלל וכי יש מי שיאמר לקח חמר וזיכך על דעת לנכך צ"פ הטען וקיים המוציא לחם מן הארץ אטו בשופטני עסקינן ומה מקום לשגגה זו אלא בשכר היולא מן הגפן כן בדברים אזורים עכ"ל.

ודבריו בתשובתו עוד אין מקפיקין ליישב דאם הטעם הוא משום דשכר של ענבים שייך לנכך בפ"ג אי"כ לא שייך זה כלל לכא דיוולר אור והמעריב ערבים, ועוד דהטעם שכתב הרמב"ם לא בשביל שהוא שכר של ענבים הוא אלא הואיל ולא היה בעיקר הכרעה טעות אע"פ שטעה בקופה, וגם בלא תשובתו לחזמי לוניל צודאי קשה שיטחו ופירושו בגמ' דמפרש לביסוף דפתח על דעת לומר כהוגן וקיים בטעות דלא כפ"י כתיקו, ולפי דבריו הוא לביסוף מהא דמעריב ערבים דאזלינן בחר חתימה שאמר כתיקו וכיכא דנשתימכ אמר שלא כתיקו לא ילא והכא פסק איפכא, ועיין בכ"מ בפ"א מ"י ק"ש שהאר"ך צ"ח ונלתי"מ במקומו.

והנה בברכות דף י"ב ע"א פשיטא כיכי דנקט כסא דחמרא זידיכ וקסנר דשיכרא הוא ופתח ומנכך אדעתא דשכרא וקיים דחמרא ילא, דאי נמי אם אמר שכני"ב ילא דהא תנן

על כולם אם אמר שכני"ב ילא אלא כיכא דקא נקיט כסא דשכרא זידיכ וקסנר דחמרא הוא פתח וזיכך אדעתא דחמרא וקיים בדשכרא מאי בחר עיקר ברכה אזלינן או בחר חתימה אזלינן, ת"ש שחרית פתח זיוולר אור וקיים במעריב ערבים לא ילא פתח במעריב ערבים וקיים זיוולר אור לא ילא פתח זיוולר אור וקיים במעריב ערבים ילא כללו של דבר ככל אחר החתום, שאני כהם דקאמר ברוך יולר המאורות וכו' כך היא גירסה רש"י, ופ"י רש"י דבין הכיבועיא קאי על מה שיהי בדעתו דעתה שכתחיל בשם ומלכות היה בדעתו לומר שהכל על שכר וגמר בפ"ג על יין וכן אחרי כן גבי כסא דשכרא וזין הכרייתא דשחרית פתח זיוולר אור חיינו נמי שיהי בדעתו לומר יולר אור וזיין שאמר השם ומלכות כתחיל לומר המעריב ערבים וכן אחרי כן, וכרייף אינו גורם פתח ומנכך אדעתא דשכרא אלא פתח וזיכך בדשכרא וקיים דחמרא, ופירש הרא"ש שיטת זו שכתחיל וגמר הכרעה שהכל רק צפת לשירתו שהני"ב זכר שהוא יין וגמר גם בפ"ג וכן נקט כסא דשכרא וכן בכרייתא הוא כפשיטא דפתח זיוולר אור שאמר יולר אור וזכור חושך אשר דברנו מעריב ערבים וקיים ברוך אהכ ד' המעריב ערבים, וכן אחר כך, והנה על פ"י רש"י תמה הרא"ש דכרייתא לא גרסינן אדעתא גם בגירסה רש"י, ורק שרש"י פ"י כלומר אדעתא דליכא יולר אור ולא משמע כן בלשון פתח זיוולר אור, והרשב"א כתב דלפ"י רש"י באתה לא לריך אדעתא אלא ככאיבועיא דנקט כסא דחמרא וכו' אבל בכרייתא דפתח זיוולר איר לא לריך לפ"ש דפתח אדעתא אלא דפתח באתה וכתחיל זיוולר איר, דדוקא בחמרא ושכרא דהוא מטבע קלר ואם היה גומר גם בפ"ג הרי גמר כל הכרעה ולא שייך על זה וקיים שהגמר יתקן את הכרעה אבל גבי יולר אור שיהי ברכה ארוכה יכול שפיר לכתחיל זיוולר אור דאכתי לריך היה לחתום וזכר שיחתום המעריב ערבים יתקן את הכרעה, והנה הרמב"ם פ"י כפ"י הרשב"א דגבי איבועיא דחמרא ושכרא כתב צפ"י בדעתו לנכך על שכר וזיכך על יין רק דפירש לביסוף כמו שמבואר למעלה, ובפ"א מ"י ק"ש ה"ה כ"י בשחרית פתח יולר אור וקיים מעריב ערבים לא ילא פתח במעריב ערבים וקיים זיוולר אור ילא ובערב פתח במעריב ערבים וקיים זיוולר אור לא ילא פתח זיוולר אור וקיים במעריב ערבים ילא שכל הכרעות הולכות אחר חתימתן, הרי לכדיא שפתח ממש זיוולר אור וכדי שלא נטעה ופרש גם דבריו כמו שמפרשים בכרייתא דפתח זיוולר אור חיינו שפתח על דעת לומר יולר אור ואמר המעריב ערבים לכן שיהי מלשון בכרייתא וכי בתלוקה הראשונה פתח יולר אור וקיים מעריב ערבים להשמיטנו שפתח ואמר יולר אור, וכלה"מ כ"י שם בפ"א וז"ל בשחרית פתח וכו' כרייתא שם וכדי פירושה שאמר צפ"א ב"א י"כ יולר אור וקיים בקוף במקום יולר המאורות צ"א"י המעריב ערבים, ורש"י ז"ל אינו מפרש כן והוא נמשך לפירוש שפירש כמה שאמר לעיל מנייה פשיטא כיכי דנקט כסא וכו' אבל רבינו פירשה בענין אחר לקמן בכלכות ברכות ולפירושו פירוש הכרייתא הואת כמו שכתבתי עכ"ל הל"מ, ודבריו תמוהים מאד דהא גם הרמב"ם פ"י הא דחמרא ושכרא דפתח אדעתא רק שה"י בלשון אחר מגירסת רש"י, אבל עכ"פ בענין זה שוים הרמב"ם ורש"י דלא כגירסת כרייף שכבר זיכך בדשיכרא וא"כ אין מקום לדבריו כלל, ועיין בפ"א מה"י ברכות שכתב הל"מ צלמו כן דהרמב"ם מפרש כפ"י רש"י, ודבריו הרמב"ם הם כדברי הרשב"א רק שדבריו לריכוס הכרעה ביאור וכמו שנבאר.

והנה צ"ח הרגיש שפיר הל"מ דהרמב"ם לא יפרש כפ"י הרא"ש לשיטת כרייף שאמר יולר אור וזכור חושך אשר דברנו מעריב ערבים, אלא שכתחיל יולר אור וקיים כן כל ברכה יולר רק לנכוף כשנא לחתום קיים במקום החתימה של יולר המאורות ברוך המעריב ערבים, ואף דאינו מבואר בפ"י הרמב"ם כן מי"מ כן משמע בדבריו, וכן משמע לכדיא בדברי הרשב"א בחידושו, ומן